

Budsjett, finansiering og landbruk i EU

I EU vil arbeidet med finansieringen av Unionen for perioden 2007-2013 stå sentralt i de kommende måneder. Problemstillinger som knytter budsjett til landbrukspolitikk, regionalpolitikk og framtidige utvidelser, vil måtte drøftes.

Medlemsstatene i Den Europeiske Union (EU) forsøker i disse dager å iverksette den politikken som ble resultatet av den siste reformen av EUs landbrukspolitikk.

Gjennomføringen av politikken viser seg å være komplisert og skaper strid. Problemet oppstår når tidligere areal- og dyrestøtte omgjøres til en enhetsstøtte som ikke lenger reflekterer seg til produksjon, og samtidig skal defineres i form av støtterettigheter knyttet til areal. Dette kan

medføre at enkelte bønder får støtterettigheter tilsvarende ganske høye beløp, mens andre knapt vil få noe. Denne nye arealbaserte enhetsstøtten vil kunne bli relativt høy, samtidig som det ikke legges føringer for hvilken produksjon som faktisk skal foregå på disse arealene. Dette har alt nå skapt kritikk fra bønder, medier, politikere og opinion. Hvis det ikke er mulig å gjennomføre politikken på en måte som oppfattes som rettferdig blant bønder, riktig for politikerne og fornuftig i opinionen, vil EUs nye landbrukspolitikk hurtig bli oppfattet som feilslått.

Det er alt nå kommet signaler om endring. Det er imidlertid ikke det politiske rammeverket som skal endres, men det finansielle. EU er i gang med å diskutere «det finansielle perspektivet» for perioden 2007-2013, som er tilsvarende et rammebudsjett. Det er allerede enkelte som tar til orde for å redusere bruken av penger på landbruket, for å frigjøre midler til andre gode formål. Teknisk og administrativt er det relativt mye enklere å devaluere landbrukspolitikken gjennom behandlingen av budsjettet, enn å gjøre dette gjennom en ny reform av selve landbrukspolitikken.

Behovet for å styrke finansieringen av EU som sådan er åpenbart, men i Brussel og medlemsstatenes hovedsteder diskuteres ytterligere begrensninger i EUs ressursbruk. Landbruket er et område hvor EU tidlig fikk ansvaret, og dette ansvaret ble fulgt opp med ressurser som skulle sikre finansiell solidaritet i gjennomføringen av politikken. Det har imidlertid vært en utvikling i retning av at EU skal ha ansvar eller delansvar på stadig flere områder. Dette har ikke vært fulgt opp med tilsvarende ressurser. Utvidelsen med 10 nye land i mai 2004, den mulige ut-

Behovet for penger i EU-systemet er større enn den totale mengden av disponible penger. (Faksimile fra EuroChoices nr. 3, 2004)

videlsen med Romania og Bulgaria i 2007, og på et seinere tidspunkt Tyrkia, tilsier ikke at man kan redusere budsjettene relativt uten at dette får konsekvenser.

«Det er allerede enkelte som tar til orde for å redusere bruken av penger på landbruket, for å frigjøre midler til andre gode formål.»

Medlemsstatenes motvillighet til å kanalisere mer penger inn i EU-budsjettet kan i stor grad forklares med den finansielle situasjon disse befinner seg i. Den økonomiske veksten har i flere år vært lav, samtidig som utgifter til helse, utdanning, og pensjoner er økende. Befolkningen eldes, og utgiftene framover som skal sikre velferdsnivået for befolkningen, virker truende. Debatten i Tyskland om reformen i velferdssystemet er sannsynligvis en forsmak på hva flere land kan komme til å måtte gjennomgå, med mindre man får til en kraftigere vekst i økonomien.

Situasjonen blir ikke bedre av at EUs medlemsstater må forholde seg til Stabilitetspaktens begrensninger med hensyn til budsjettunderskudd. Dette er alt blitt et problem, og både Tyskland og Frankrike har mislykkes med å holde seg innenfor dette regelverket. Riktignok har man fått de øvrige medlemsland til å godta situasjonen, men dette er en omstridt avgjørelse. Det er derfor lite å hente for EU i medlemsstatenes statskasser. Direkte skattlegging fra Brussel har vært foreslått, men en slik ekstra overnasjonal skatt ville sannsynligvis utløse krav om skattelette i de

enkelte medlemsstater, noe som i så fall ville forsterke problemene med å få budsjettene til å gå opp i det enkelte medlemsland.

Økonomisk vekst har vært foreskrevet som det virkemiddel som både EU og medlemsstatene kunne nyte godt av for å sikre offentlige finanser og dermed befolkningens velferd. Lanseringen av «det indre marked» fra utgangen av 1992 forespeilet en økonomisk tilleggsvekst, noe som i ettertid har vært vanskelig å identifisere.

EU-toppmøtet i 2000 i Lisboa lanserte en prosess som skulle gjøre EU-området til den mest konkurransekraftige økonomien i verden, og derigjennom gi økt økonomisk vekst. Nå viser tall at EU-området har saktet ytterligere akterut i forhold til USA. Kommisjonens avgåtte president, Romano Prodi, sa i Financial Times at Lisboa-prosessen hadde vært et feilgrep. Begrunnelsen var at medlemsstatene ikke har fulgt opp de intensjoner og mål som var skissert. Hele hensikten var her at prosessen skulle drives fram uten juridiske virkemidler fra EU, men ved at medlemsstatene koordinerte sin politikk.

Det kommer til å bli særdeles fristende for EUs politikere å rette blikket mot de pengene som kommer EU-landbruket til gode, og de neste 12 måneder kommer til å bli ganske avgjørende. EUs totale ambisjoner overstiger de totale ressurser som kan stilles til rådighet, og det er intet som tyder på at ambisjonene vil bli justert i forhold til ressursgrunnlaget. Det ser heller ikke ut til å være evne og vilje til å øke bidraget fra medlemsstatene. Selv innhugg i landbruksbudsjettet vil ikke være tilstrekkelig til å innfri ambisjonsnivået, men åpenbart tilstrekkelig til å øke den følelse av krise og usikkerhet som nå sprer seg innen EU-landbruket.

Bjørn Strøm
Utredningssjef
Landbrukets
Utredningskontor

Tine-stridens kjerne

Det er underlig å se hvordan Dagens Næringslivs glimrende avsløring av dagligvarekjedenes makt nå har endt med en veritabel kampanje mot Tine.

Det striden til syvende og sist handler om er selve samvirkeideen, der gevinst og kapitalavkastning utbetales produsentene i forhold til produserte mengder, og ikke som aksjeutbytte.

Det er i prinsippet denne sentrale delen av norsk landbrukspolitikk Synnøve Finden og Konkurransetilsynet nå forsøker å bryte ned.

(Leder i Klassekampen)

Forskjellen

Forskjellen på Tine og Synnøve Finden er ikke kvaliteten på osten. Heller ikke prisen. Forskjellen er at den ene er eid av melkeprodusentene i et solidarisk samvirke som sikrer at bøndene faktisk får solgt melka og får en inntekt der de bor. Den andre er et alminnelig aksjeselskap uten verken solidariske eller politiske forpliktelser.

(Kommentar i Romerikes Blad)

Landbrukets framtid

- Tine-saken har utviklet seg til å bli et spørsmål om norsk landbrukets framtid.

(Leder Bjarne A. Undheim, Norges Bondelag, til Klassekampen)

Et spill om egeninteresser

Vi vil samtidig advare mot ensidig å utrope Tine som den store skurken i dette spillet. For et spill er det, og vi har merket oss de motforestillinger som forsker Arne Dulsrud ved Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) i går kom med i NRK P2s «Søndagsavisen»: Han minnet om at Både ICA og Synnøve Finden har stor egeninteresse av å gjøre Tine til svarteper i en sak som opprinnelig handlet om matvarekjedenes misbruk av markedsrett.

(Leder i VG)

Mulig forklaring

Det er ikke helt lett å forstå hvorfor melkebøndene er så sinte at mange av dem vil kaste Tine-sjefen Jan Ove Holmen, men trolig ligger forklaringen i at bøndene synes de får for lite betalt for melken, mens Tine skaper store overskudd og har råd til å tvinge konkurrentene ut av butikene.

(Ansvarlig redaktør Trygve Hegnar i Kapital)

Slå ring om Tine

Markedsordningen er en forutsetning for å opprettholde melkeproduksjonen i hele landet, og er spesielt viktig for å skape livskraftige fjellbygder. Vi trenger konkurranse fra små nisjebedrifter, som Synnøve Finden og andre, men et sterkt samvirkeselskap som Tine er like viktig for norske bønder i dag som i tidligere tider. Norske melkebønder bør slå ring om Tine i disse krisetider, men også ta grep og rydde opp i selskapet slik at vi fortsatt kan knytte merkenavnet Tine til positive verdier, som sunn melk, glade unger, gode oster og sprelske kuer i grønt landskap.

(Leder i Oppland Arbeiderblad)

Sunt opprør

Forbrukeropprøret i ostedisken og på melkekjøla er oppsiktsvekkende og sunt. Forbrukerne vraker Tine-produktene, ikke fordi varene er dyrere eller dårligere, men fordi tilliten til de ansvarlige i selskapet er borte. Forbrukerne føler seg lurt og utnyttet. Nå kommer hevnen over monopolisten som er avslørt.

(Leder i Drammens Tidende)

Forbrukermakt

Synnøve Finden selger som bare det, takket være problemene i Tine. Det viser hvilken makt forbrukerne har i et åpent marked. Det er det grunn til å glede seg over. Samtidig er kvalitet et viktig argument i et åpent marked. Det får være en trøst for Tine som, i likhet med Synnøve Finden, har svært gode produkter. Skadevirkningene for Tine på lang sikt trenger derfor ikke være katastrofale.

(Leder i Østlendingen)

Toppen av frekkhet

For noen få dager siden sto Ap-leder Jens Stoltenberg på Synnøve Findens anlegg i Alvdal og lovet sterkere konkurranse i meierisektoren. Det er toppen av frekkhet. For Stoltenberg kan takke regjeringspartiene for at en slik konkurranse kan bli mulig. Ap stemte nemlig, sammen med SV og SP, imot konkurranse-loven.

(Leder i Adresseavisen)

Fikenblad

Det farligste er ikke at Synnøve Finden og de to Gårdsmeieriene får økt omsetning på sine produkter. Det farlige er at det som har skjedd kan være det fikenbladet sterke krefter på høyresiden har vært på utkikk etter, for å angripe selve samvirkeordningen.

(Kommentar i Trønder-Avisa)